

Piesa într-un act: primi pași pe un drum mai bun

Maș bucură să mi se acorde plăcuta libertate de a nu face, în întinsburile teorii — teoria piesei într-un act... teoria genului scris în teatru... referința pleacă de la un anumit fel abstractizabil și generalizabil de raționare făcut de maestrul domilor crenite, la un 40m două miorce, fiindcă pe teava de răscoală, trambii ai de pomuș omului rîm...

Maș bucură să mi se acorde plăcuta libertate de a nu face, în întinsburile „teorii”... În primul rînd, e ridicol să te învîrtești în abstracții cînd discuți despre un asemenea lucru, viu, dinamic, supus celor mai libere mișcări ale inspirației... ca piesa într-un act. În al doilea rînd, e ridicol să pornești de la Cehov și de nu mai știu unde, pentru a discuta despre promițătorul, oricît de promițătorul nostru concurs „Nasile Alecsandri”. Clasiții pot fi invocați și prin tăceri. (...)

...există încă pe alocuri o prejudecată, după care a aduce pe scenă vorba sau acțiunea, cu privire la întovărășiri, recoltă, ședințe de partid, înseamnă a fi actual. Undeva, în lumea marii literaturi, în concernul criticii noastre, se pare că există clarificări și precizări în problemă; dar aici, în lumea modestă a pieselor într-un act, în literatura dramatică destinată, la drept vorbind, scenelor mărunte ale căminelor culturale și ale ansamblurilor sindicale, punctul acesta de vedere asupra actualității e, din păcate, încă frecvent. (...)

Pentru un public care acum deschide ochii bine la luminile scenei...piesele premiate vor fi interesante, chiar și numai mulțumită faptului că apar oameni și situații care-i sînt familiare, apropiate. Știind ce complicat e drumul înțelegerii artei, faptul acesta... atîrnă... foarte greu. (...) E imposibil să detașezi judecata de aceste realități: publicul căruia se adresează, la noi, piesa într-un act, nivelul de la care s-a pornit.

Celui care vrea însă să privească nuanțat și dens chestiunea „actualității”, celui care vrea să privească în perspectivă dramaturgia noastră într-un act...o lectură a pieselor îi face clară o cu totul altă dispoziție a problemelor decît mediul, origina socială a eroilor și ceea ce urmează pe linia aceasta...Celelalte piese sînt preocupate în exclusivitate de ceea ce am numi, foarte general, relațiile de dragoste. Concret, lucrurile se desfășoară ori înainte de o căsătorie, ori după...Simplific cu bună știință...pentru a face mai clară artificialitatea acestui criteriu al „mediului”, „viziunii sociale”. E evident, ... că aprecierea actualității acestor piese nu se poate face decît urmărind ce le preocupă și nu unde se desfășoară. Căci, ciudat, tocmai cadrul, mediul care le-ar conferi, în virtutea consemnului amiutit, actualitatea, e una din laturile cele mai slabe ale pieselor noastre. (...)

Ciudat, piesele noastre într-un act sînt parcă scrise cu prejudecata că nu pot fi profunde; ...de aici vine probabil caracterul lor ilustrativ. (...) Ca observație generală, definiție pentru sistemul de ilustrare al dragostei — nucleu... al majorității subiectelor: dragostea se declară și, după aceea urmează

14

septembrie 1957

obstacolele, părinții, prejudecățile. (...) Firește, toate piesele sînt străbătute de optimism și incredere. (...) Situația e: viața sau moartea la propriu. E axiomatic că, în situații capitale, care angajează ființa umană în totalitatea ei, nimic nu e mai deplasat, mai neconvingător, mai capabil de ratarea emoției ca fraza, fraza larg explicativă, fraza frumoasă, generoasă, rotundă, visătoare etc. (...)

Două raieile decurg din insuficienta capacitate a unora dintre autorii noștri de a crea un flux dramatic puternic și dens în spațiul unui act: abundența explicațiilor între eroi și precipitarea acțiunilor. Neputincioasă, prea puțin expresivă, imaginea dramatică, prea mult „elaborată”, are nevoie, undeva, de un sprijin, de o dezlegare forțată care s-o ducă spre un final, nu mai puțin „făcut”. Așa apare explicația, momentul în care autorul își pune eroii să se „tălmăcească”. Explicația se calechează perfect pe problema ilustrată, e un mijloc foarte comod de a „ilustra”. (...) Desigur, forțarea explicației nu se poate face fără precipitarea acțiunii. Nu e numai lipsă de meșteșug. Sînt piese într-un act, schingiuite; lucruri care ar fi trebuit să se desfășoare în trei acte, cu un joc mai complicat, mai intens, cu o urmărire mai detaliată a caracterelor, a psihologilor, autorii se încapăținează să ni le expedieze într-un act... Totul împinge astfel spre schematicismul ilustrativ, spre explicația fugară și salvatoare, spre simplificarea psihologică, și, nu mai puțin grav, spre replica pompoasă, cuvîntul „mare” și banalizat. (...)

(...) Toate acestea ar fi atît de bine să aparțină pieselor noastre într-un act: imaginația — neîmplăcîntă în explicații, precipitări, forțări — să se miște liber în piese de fantezie, de vervă, poezie și maximă sugestie, hrănite din flacăra unei inspirații care, s-o spunem și noi, nu are amplitudinea piesei de dimensiuni, dar este îmbogățită de aceeași realitate generoasă a timpului nostru.

Radu Cosașu, „Piesa într-un act: primi pași pe un drum mai bun”, „Teatrul” nr. 9/1957, p. 34.